

niško pomoč NOV in PO Slovenije. V sklepu aktualizira to tematiko s primerjavo z osemdesetimi leti, obdobjem gospodarskega poloma in razkroja. Avtor je uporabljal vire, ki so v arhivu Inštituta za novejšo zgodovino, upošteval vso najvažnejšo literaturo o tej problematiki, napravil seznam le-te, tako kot za intendante na Dolenjskem in Notranjskem v letih 1941–1945.

Lojz Tršan

Vestnik koroških partizanov, Letnik XXII, 1–2, Ljubljana, 1988

Po svoji obliki je *Vestnik* tak kot je vedno bil: skromno, okusno opremljen ciklostil. Po vsebini gre za tematsko številko z dvojezičnimi članki o zvezah med slovenskimi in avstrijskimi partizani, kar simbolično ponazarjajo sorodne kratice obeh osvobodilnih gibanj, OF in ÖFF. Takšno politiko uredniškega odbora in prizadevnost avtorjev prispevkov lahko toplo pohvalim in jima zaželim srečo tudi v prihodnosti.

Oglejmo si sedaj članke po vrstnem redu. Marjan Sturm v uvodni besedi pove, da je za slovensko-avstrijsko številko *Vestnika* dal že pred nekaj leti pobudo »Pavle Žaucer ob razpravah o celotni zgodovinski osvetlitvi protifašističnega boja koroških Slovencev« (str. 5). Olga Kastelic Marjetka se kot bivša slovenska partizanka na Koroškem spominja, da so slovenski partizani že od vsega začetka skušali navezovati stike tudi s koroškimi Nemci, čeprav so bili mnogi od teh zaslepljeni od nacistične propagande ali neosveščeno oportunistični (str. 7). Wolfgang Neugebauer, vodja Dokumentacijskega arhiva avstrijskega odpora na Dunaju piše, da je neprijetno, »ko moraš kot Avstrijec ugotoviti, da se hrabri antifašistični odpor koroških Slovencev komaj priznava, kaj šele, da bi se jim zahvalili« (str. 15) in je mnenja, da bi se bilo – strogo hipotetično – leta 1945 bolje odločiti za delitev dežele na jugoslovanski in avstrijski del kot pa za nedeljeno nacionalsocialistično Koroško. Slovenski prevod je na tem mestu nekoliko majav, kajti fraze »wäre... verzuziehen« ne moremo prevajati »bi ... prednjačila«, ampak »bi bilo... treba dati prednost« ali tako nekako. V vsakem primeru bi to bila res zelo avstrijska dilema!

Vse te tri članke lahko vzamemo kot nekakšen uvod h glavnim tekstom. Prispevek Mileta Pavlina o začetkih partizanske skupine Leoben–Donawitz lahko beremo kot napeto detektivko z mnogimi pomanjkljivostmi. Preveč je namreč govora o potovanjih slovenskih akterjev te drame sem ter tja, v glavnem med Jesenicami in Celovcem, in premalo je prikazan smisel teg prostorskih premikov. Ker Mile Pavlin ne navaja virov ali literature, bralcu ne more biti jasno, odkod je zajemal znanje o tolikih podrobnostih.

Franz Burda navaja nekaj literature za svoj članek o glavnih avstrijskih odporniških skupinah: nadstrankarski skupini duhovnika dr. Heinricha Maierja, krščanskosocialni skupini Hurde/Weiberger in levičarski Anti-Hitler-Bewegung; slednja je od jeseni 1943 dalje skušala ustvariti verige partizanskih oporišč od Drave do Donave in povesti Avstrijce v oboroženo vstajo proti nacizmu (str. 47), vendar ji zaradi gestapovskih vrinjencev to ni uspelo. Maierjeve in Anti-Hitler gibanje sta imeli nekaj sti-

kov tudi s slovenskimi partizani; ti stiki bi zaslužili jasnejšo osvetlitev in podrobnejšo obravnavo. Človeku se ob tem nehote porodi misel, da so tudi pri nas v Sloveniji bile podobne ilegalne skupine izven okrilja OF, pa jim indoktrinirano povojno slovensko zgodovinopisje ni priznalo statusa odporniških gibanj. Vsekakor še naprej ostaja nepojasnjena vloga Novakovih in Prezljevih četnikov in nekaterih »sredinskih« skupin.

Herbert Exenberger poroča o pisanju avstrijskih emigrantskih časopisov glede slovenskih partizanov na Koroškem. Ugotavlja, da je »boje slovenskih partizanov na Koroškem... avstrijski tisk v pregnanstvu leta 1945 zelo visoko ocenjeval (str. 65).

Boris Butina brez navedbe virov ali literature piše o avstrijskih bataljonih v okviru NOV in JLA. Na osnovi tega članka se mi je postavilo več vprašanj. Ali je vodstvo jugoslovanskih partizanov ustanavljalo te enote za boj proti nacizmu ali pa je hotelo podariti Stalinu vojsko, ki bi mu lahko bila v pomoč pri utrjevanju morebitne sovjetske oblasti v Avstriji? Bataljoni so namreč skoraj nedotaknjeni od vojne vihre prispeki v sovjetski del okupirane Avstrije. Samò I. bataljon se je udeležil oboroženih spopadov z domobranci na Dolenjskem. Ali so se režiserji v visokih krogih partizanskega gibanja bali, da ne bi bivši vojni ujetniki avstrijskega rodu, ki so sestavljali del moštva, prebegnili nazaj k svojim ali da bi bili mlačni v boju, če bi jih poslali nad nacije? Kaj so si mislili domobranci, ko so se spopadali z nemško govorečimi partizani? (Poveljevalni jezik je bil v teh enotah namreč nemški in res je neumno, da dedič partizanskega gibanja JLA danes tako trmasto vztraja pri univerzalni uporabi srbohrvaščine.) Kako to, da domobranci tega dejstva niso uporabili v propagandne namene? Morda jim niso dovolili njihovi nemški gospodarji.

To prijetno glasilo, ki obsega dobrih devetdeset strani, konča svoje obveščanje z nekaj reklamami koroških podjetij in hotelov.

Janez Peršič

I v a n C e r a r, *Partizan nekoliko drugače*, Založba Obzorja, Maribor, 1988, 204 str.

To drobno prijetno knjižico priporočam v branje mnogim: ljubiteljem spominke beletristike, razmišljujočim katolikom, ateistom, zagrizenim komunistom in vsekakor vsem tistim, ki se poklicno ali za hobi ukvarjajo z zgodovino NOB. Že dejstvo, da so ti spomini mogli iziti pri eni od najuglednejših slovenskih založb, nedvomno govori o širini liberalizacije, ki že nekaj časa prežema družbeno življenje v SRS in jo je treba pripisati predvsem politiki sedanje elite na oblasti. Cerarjeva razmišljanja o krščanski veri, kristjanovem odnosu do Boga in soljudi so zelo zanimiva; vprašanja, ki jih zastavlja v zvezi z NOB pa so drzna do te mere, da bi knjiga še pred nekaj leti lahko izšla samò pri kateri od emigrantskih založb v tujini, avtor pa bi zaradi tega v domovini najbrž imel težave z notranjo ali kakšno drugo ustanovo.

Avtorjeva vloga v NOB in njegov odnos do komunističnega gibanja bosta bistveni del te moje ocene, saj jo pišem za Prispevke in ne za Delo ali Ognjišče. Franc Cerar, verni kmečki fant iz Bele Krajine, dijak novomeške gimnazije in član Marijine kon-